

Język polski
Poziom rozszerzony

Grudzień 2007

Część I

Zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu **Niedźwiedzia przysługa**

Model zawiera przewidywane odpowiedzi. Odpowiedzi ucznia mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być synonimiczny wobec modelu. Oceniając pracę ucznia, należy stosować punktację z modelu.

Uwaga: Za pełną odpowiedź przyznaje się maksymalną liczbę punktów, za niepełną – wskazaną w rubryce „punkty częściowe”. Nie należy przyznawać połówek punktów. Za brak odpowiedzi lub odpowiedź błędną nie przyznaje się punktów.

Nr zadania	Odpowiedzi	Maksymalna liczba punktów	Punkty częściowe
1	„Zaś sam kreacjonizm nie jest ani teorią, ani nauką”	1	0
2	na przykład: Prowadzenie badań według zasad naukowej metodologii, a następnie prezentowanie ich wyników społeczności naukowców, która je zweryfikuje. Celem pracy biologa jest potwierdzenie słuszności jego teorii.	2	1 (za częściową odpowiedź)
3	na przykład: niemożność zakwestionowania teorii przez weryfikujących ją naukowców	1	0
4	na przykład: przekaz biblijny nie opiera się na racjonalnych przesłankach (nie można dyskutować z wiarą)	1	0
5	na przykład: domeną nauki są fakty – ich przyczyny i następstwa; nauka nie objaśnia sensu istnienia zjawisk	2	1 (za częściową odpowiedź)
6	na przykład: nauka i religia nie wykluczają się, ponieważ nauka służy obserwacji zjawisk, a religia skłania do refleksji nad sensem świata i życia człowieka	1	0
7	na przykład: traktują przekaz biblijny dosłownie i chcą stosować do jego badania metody naukowe, co jest niemożliwe	1	0
8	na przykład: przysługa niezręczna, nie w porę, która przynosi więcej szkód niż korzyści temu, komu się ją wyświadcza	1	0
Razem		10	

Część II

Temat 1.

Śmierć żołnierza. Na podstawie analizy i interpretacji podanych fragmentów przedstaw i porównaj kreacje bohaterów oraz określ ich funkcje. W swojej wypowiedzi wykorzystaj kontekst historyczno-literacki.

I. Rozwinięcie tematu (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–2 pkt)

na przykład:

- Ogniem i mieczem* – część Trylogii
- Ogniem i mieczem* – powieść historyczna (akcja rozgrywa się podczas powstania Chmielnickiego)
- Ogniem i mieczem* – utwór pozytywistyczny
- Rozdziobią nas kruki, wrony* – młodopolskie opowiadanie

2. Portret Longinusa Podbięty (0–4 pkt)

na przykład:

- rycerz, wierny etosowi rycerskiemu
- pobożny, wierzący w Opatrzność (katolik)
- wierny poddany króla
- patriota gotów do poświęceń dla ojczyzny
- gotowy na śmierć, zdeterminowany
- odważny
- siłacz, olbrzym
- po mistrzowsku władający swoim mieczem
- skromny, pokorny

3. Sposób kreacji postaci Podbięty (0–3 pkt)

A. idealizacja – podanie dwóch argumentów

na przykład:

- pozytywne nastawienie narratora do bohatera
- elementy baśniowej stylizacji w opisie jego wędrówki – znaczenie szumu dębów
- kontrast między postacią szlachcica-katolika a tatarskimi koniuchami-dzikimi ludźmi
- heroizacja Podbięty
- sakralizacja śmierci bohatera – z modlitwą na ustach, śmierć męczeńska, uniesienie duszy do nieba

Uwaga! Punkty można przyznać również wtedy, gdy uczeń nie dostrzeże idealizacji.

4. Charakterystyka językowa tekstu (fragment *Ogniem i mieczem*) (0–3 pkt)

na przykład:

- nacechowane epitety i ich funkcja
- nacechowane porównania i ich funkcja
- onomatopeje i ich funkcja
- hiperbolizacje podkreślające siłę i kunszt wojenny Podbięty
- środki składniowe dynamizujące opis walki

5. Portret Winrycha (0–3 pkt)

na przykład:

- powstaniec przewożący broń
- ostatni z walczących (niepoddający się zwątpieniu)
- obdarty, brudny, zarośnięty, wygodzony
- zdesperowany
- dumny i butny wobec Moskali

6. Sposób kreacji postaci Winrycha (0–3 pkt)

A. deheroizacja i sakralizacja – podanie dwóch argumentów

na przykład:

- realizm (naturalizm) w ukazaniu wyglądu i zachowania bohatera
- naturalistyczny opis śmierci
- ukazanie bezbronności bohatera wobec przeciwników (lęku przed śmiercią)

- d) aluzje do obrazu męczeństwa i śmierci Chrystusa w opisie śmierci Winrycha – rany głowy, wyszydzenie przez prześladowców, prośba konającego o przebaczenie oprawcom
- e) kontrast między determinacją, dumą i pogardą wobec prześladowców a prośbą o życie i bezbronnością w chwili śmierci

Uwaga! Punkty można przyznać również wtedy, gdy uczeń nie dostrzeże deheroizacji i/lub sakralizacji.

7. Charakterystyka językowa tekstu (fragment *Rozdziobią nas...*) (0–2 pkt)

na przykład:

- a) porównania, epitety i ich funkcje
- b) kolokwializmy („żłopat”, „żarł”, „gorzała”, „żołdak”) i ich funkcje
- c) powtórzenia i ich funkcje

8. Wykorzystanie kontekstu (0–2 pkt)

na przykład:

- a) nawiązanie do tradycji średniowiecznej w kreacji Podbiپیęty (walka z poganami, postać i śmierć Rolanda, etos rycerski)
- b) stylizacja śmierci Podbiپیęty na męczeńską śmierć świętego Sebastiana
- c) młodopolska nastrojowość w *Rozdziobią nas kruki, wrony*
- d) funkcjonalne przywołanie informacji na temat obrony Zbaraża lub powstania styczniowego

9. Wnioski (0–4 pkt)

Pełny wniosek

Istnieją podobieństwa w sytuacji śmierci obu bohaterów (jeden przeciw wielu, obaj się modlą), ale kreacje postaci są różne. Uwznioślenie i sakralizacja umierającego bohatera *Ogniem i mieczem* podporządkowane jest nadrzędnej idei cyklu powieści Sienkiewicza („ku pokrzepieniu serc”), a realizm, psychologiczne prawdopodobieństwo kreacji Winrycha oraz niejednoznaczność obrazu jego śmierci wiążą się z typowym dla Żeromskiego demitologizacyjnym podejściem do historii. **(4)**

Częściowy wniosek

Dostrzeżenie podobieństw i różnic w obrazie śmierci bohaterów oraz dostrzeżenie uwznioślenia Podbiپیęty i niejednoznaczności kreacji Winrycha. **(2)**

Próba podsumowania

Dostrzeżenie różnicy w kreacji bohaterów i określeni jej istoty – uwznioślenie i demitologizacja (bez spostrzeżenia niejednoznaczności kreacji Winrycha). **(1)**

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym **(2)**
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(2)**
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja **(8)**

- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja **(6)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia **(4)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych **(2)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) **(2)**
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2.

Dokonaj analizy i interpretacji wiersza Władysława Broniewskiego *Ballady i romanse*. Zwróć uwagę na funkcję nawiązań do romantyzmu.

I. Rozwinięcie tematu (0–26 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–4 pkt)

na przykład:

- a) tytuł i cytaty są aluzją do ballady Adama Mickiewicza *Romantyczność*
- b) liryka narracyjna (ballada)
- c) określenie czasu i miejsca opowiadanej historii
- d) wskazanie znaków okupacyjnej rzeczywistości
- e) określenie tematyki opowiadanej historii (np. rozstrzelanie dziecka)
- f) wskazanie klamrowej budowy

2. Rozpoznanie elementów nawiązania do konwencji ballady (0–3 pkt)

na przykład:

- a) prostota budowy i wersyfikacji
- b) określenie formy podawczej – narracja z elementami dialogu
- c) narrator zaangażowany, świadek wydarzeń („Uciekaj, uciekaj...”)
- d) narrator naiwny – ktoś prosty
- e) dwupłaszczyznowość świata przedstawionego – realny i fantastyczny

3. Prezentacja bohaterki lirycznej (0–3 pkt)

na przykład:

- a) żydowska dziewczynka
- b) ofiara wojny
- c) sierota
- d) samotna, opuszczona
- e) bezbronna
- f) szalona

4. Dostrzeżenie symbolizmu postaci Ryfki (0–1 pkt)

na przykład:

- a) uosobienie ofiar Holocaustu
- b) nagość jako symbol niewinności ofiar

5. Analiza opisu zachowania świadków tragedii Ryfki (0–2 pkt)

na przykład:

- a) życzliwość
- b) próby niesienia pomocy
- c) zdziwienie
- d) dystans, bezradność

6. Odczytanie znaczenia postaci Chrystusa (0–3 pkt)

na przykład:

- a) symbol cierpienia
- b) symbol niewinności ofiary
- c) podkreślenie niewinności ofiar Holocaustu
- d) uwzniesienie i uświęcenie cierpienia narodu żydowskiego
- e) uwypuklenie okrucieństwa i bezwzględności oprawców

7. Charakterystyka kształtu językowego utworu (0–3 pkt)

na przykład:

- a) stylizacja na język potoczny (kolokwializmy, zdrobnienia)
- b) poetyckie neologizmy („anieleli”)
- c) elementy stylizacji archaicznej/biblijnej („bolejący”, „wiedli na męki”, „ozwało się”)
- d) językowe znaki dziecięcego widzenia świata („grubi Niemcy w grubym tanku”)
- e) powtórzenia (anafora) podkreślające osamotnienie bohaterki

8. Wskazanie funkcji nawiązań kulturowych (0–3 pkt)

na przykład

- a) tytuł cyklu utworów inspirowanych tradycją ludową przywołuje zasadę ludowej moralności: „Nie ma zbrodni bez kary”
- b) kreacja bohaterki samotnej, szalonej i tragicznej odwołująca się do kreacji Karusi w *Romantyczności*
- c) postawa świadków tragedii Ryfki podobna do postawy ludu (prostoty) w *Romantyczności*
- d) określenie funkcji cytatu z ballady Adama Mickiewicza
- e) przywołania ewangeliczne w funkcji sakralizującej

9. Wnioski (0–4 pkt)

Pełny wniosek

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. Romantycznej wizji świata, w której „nie ma zbrodni bez kary” przeciwstawiony został świat, w którym porządek moralny jest zachwiany. Romantyczną tragedię niezrozumianej, samotnej jednostki zastąpiła tragedia Holocaustu, która uosabia los bohaterki wiersza. Przedstawiona w utworze historia Ryfki nadaje nowe znaczenia cytatom z utworu Adama Mickiewicza. (4)

Częściowy wniosek

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. Romantycznej wizji świata, w której „nie ma zbrodni bez kary” przeciwstawiony został świat, w którym porządek moralny jest zachwiany. (lub) Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucień-

stwo II wojny światowej. Romantyczną tragedię niezrozumianej, samotnej jednostki zastąpiła tragedia Holocaustu, która uosabia los bohaterki wiersza. **(2)**

Próba podsumowania

Odwołując się do treści romantycznej ballady, wiersz Władysława Broniewskiego ukazuje tragizm i okrucieństwo II wojny światowej. **(1)**

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Uwaga: Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym **(2)**
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka **(2)**
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia i fleksja **(8)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja **(6)**
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne składnia, słownictwo i frazeologia **(4)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych **(2)**
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia, poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) **(2)**
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia), na ogół poprawna interpunkcja **(1)**

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)